

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΑ΄.

ΚΗΜΗΝ, ΣΑΒΑΤΟ, 6 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1913

ΤΡΙΤΟΜΟΣ 504

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ. Στὸν Τρικούπη.
ΘΣ. Βιβλιογραφία — Δυὸ ἄρθρα τοῦ Ντίντριχ.
Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ. Κάτουλας — Νυφικὸ τραγούδι.
ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗ. Οἱ κατάδικοι στὴ Σιβηρία (συνέχεια)
Μετάφρ. Δας Ίουλίας Δημητριάδη
ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Μαρξζώκη.
Γ. ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ. Ἐπίγραμμα — Στὸ θάνατο τοῦ Βα-
σιλιᾶ μας.
ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Σπονδυλικὴ στήλη.
Ἐπιθεώρηση.
Σ. ΡΑΠΤΗΣ. Ἐνα καλλιγράφι.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁ Ἀρχισυντάχτης (συνέχεια).
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗ ΣΤΗΛΗ (*)

Κοντεύει μῆνας τώρα πού ἀκούστηκε στὴ Βουλῆ ἡ παρομοίωση τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ἀλλὰ εἶναι τόση ἡ δύναμή της, πού οὔτε ὁ καιρὸς πού πέ-
ρασε, οὔτε καὶ τὸ θλιβερὸ ἐπεισόδιο τῆς δολοφονίας
τοῦ Βασιλιᾶ μας στὸ μεταξὺ μᾶς κάνουν νὰ τὴν ξε-
χάσουμε. Καὶ ξαναρχοῦμασ' ἔτσι στὸ ἴδιο τὸ
τραγούδι μας, ὅσο κι ἂν τὸ τραγουδήσαμε ἀρκετά,
στὸ τραγούδι τῶν συνόρων μας μὲ τοὺς Βουργάρους.

Ἄντ' ἀρα σήκωσαν οἱ δήλωσες τοῦ Βενιζέλου στὴ
Βουλῆ. Βέβαια ἡ ἀντ' ἀρα εἶχε λόγο, γιὰτι ἔτσι πού
ἔγιναν οἱ δήλωσες αὐτές, μὲ τὴν ἀοριστία τους, τὴν
ἐλλειψὴ κάθε πληροφορίας θετικῆς γιὰ ὠρισμένα
σημεῖα, τὴν ἴσως ἀτυχὴ καὶ βιαστικὴ καὶ ὄχι φύ-
χραιμη γινομένη διατύπωσή τους καὶ τὴν ἀρνητικὴ
δήλωσὴ γιὰ τὴ Θράκη, πειότερο ἀνησύχησαν παρὰ
πού ἠσύχασαν καὶ βουλευτὲς καὶ τὴν κοινὴ τοῦ ἔ-
θνους γνώμη. Καὶ μίλησαν ὅπως μίλησαν ὁ Γούνα-

(*) Σημ. τοῦ «ΝΟΥΜΑ». Τὸ ἄρθρο τοῦτο εἶταν ἕτοιμο
νὰ μπεῖ στὸ περασμένο φύλλο μὰ ἔμεινε γιὰτι δὲν τόπαιρνε ὁ
τόπος τοῦ φύλλου.

ρης κ' οἱ ἀποδέλοιποι. Ἄν ἐδῶ ἔγινε καὶ κομ-
ματικὴ προσωπικὴ μονομαχία, αὐτὸ ἔστω «πρόστυχο»
μέρος τῆς συζήτησης, ὅπως τὸ βούτισε ἡ «Ἀκρό-
πολη», τὸ παρατρέχουμε. Δὲ θέμε νὰ κάνουμε καὶ
τὸν παραμικρότερο λόγο γι' αὐτό. Ὁ Βενιζέλος, πού
ἀπάντησε στὶς κομματικὲς σαϊτιές, ἴσως νὰ εἶναι δι-
καιολογημένος, ἂν καὶ μπορούσε νὰ πῆ μόνο, ὅτι
δὲν εἶναι καιρὸς τώρα ν' ἀπαντήσῃ καὶ σὲ πρόστυχες
προσωπικὲς προσβολές. Κατόπι ὅμως, ἔξω ἀπ' τὴ
Βουλῆ, εἶναι κάτι παραπάνου ἀπὸ ἀδικαιολόγητες
κάτιες ἐφημερίδες κυβερνητικὲς, πού μόνο ἀπ' αὐτὸ
τὸ μέρος τῆς συζήτησης κρεμάστηκαν καὶ σ' αὐτὸ
κράτησαν συνέχεια. Ἀλήθεια, κάτι τέτιες φημερί-
δες ἀξίζει νὰ σταλοῦν στὸ διάολο, κ. Βενιζέλε!
Μᾶς φέρνουν ἀναγούλες, ἄλλο τίποτα!

Λοιπὸν ἀντ' ἀρα σήκωσαν οἱ δήλωσες τοῦ Βενι-
ζέλου. Ὁ ἴδιος παρατήρησε ὅτι δὲν εἶναι καὶ τόσο
τρομερὰ ὅσα εἶπε γιὰ νὰ κριθοῦν ἐπικίνδυνα στὰ ἔ-
θνικὰ συμφέροντα. Κ' ἐμεῖς τ' ἀναγνωρίζουμε ὅτι δὲν
εἶναι τρομερὰ, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι θὰ ξηγη-
θοῦν ὅπως πρέπει νὰ ξηγηθοῦν ἀπὸ καλόπιστους συ-
ζητητὲς καὶ ὅτι τέτιοι εἶναι καὶ οἱ σύμμαχοί μας,
ἀγαθοὶ κ' ἱπποτικοὶ καὶ φιλελεύτεροι καὶ ἴσσοι σὰν
τὸ Βενιζέλο, καὶ δὲ θέμε νὰ μᾶς ἀδικήσουν οὔτε εἶ-
ναι πλεονέχτες. Ἄν ἔτσι εἶναι, τότες οἱ δήλωσες τοῦ
Βενιζέλου δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνουν παρὰ τ' ἀκόλουθα:

Ἐχοντας πρῶτο καὶ κύριο σκοπὸ νὰ διώξουμε
τὸν Τούρκο ἀπ' ὅσο τὸ δυνατό περισσότερες χῶρες
καὶ δεύτερο ἀπὸ ἐπιθυμία βασιλείας ἀνώτερου πο-
λιτισμοῦ στὰ βασιανισμένα τῆς Χερσονήσου πλῆθη,
ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὴν ἐθνικὴ ἀποκλειστικότητα,
ἀναγνωρίζοντας ὡς πραγματικὴ τὴν ἀνάγκη ν' ἀφί-
σουμε τοὺς Βουργάρους νὰ κατέδουνε στὴν Ἄσπρη
Θάλασσα καὶ θέλοντας νὰ ἰκανοποιηθῇ ἡ ἐθνικὴ ὀρ-
μὴ τους σὲ βαθμὸ πού νὰ μὴ μείνῃ κ' ἡ πιδ παρα-
μικρὴ Βουργάρικη κοινότητα κάτω ἀπὸ Τούρκους,
καὶ σύγχρονα νὰ εὐκολύνουμε τὴ μοιρασιά, γιὰ νὰ
λειψῇ μιὰ γιὰ πάντα ἡ μεταξὺ μας παλιὰ ἐχθρητα
καὶ νάχουμε τὴ συμμαχία καὶ φιλία τους, δεχοῦμα-
στε νὰ μὴ τοὺς γίνουμε ἐμπόδιο νὰ βγοῦνε κάτω
στὴ θάλασσα κ' ἔτσι δὲν ἔχουμε, λέμε, ἀξιώσεις
στὴ Θράκη. Λέγοντας ὅμως Θράκη ἔνοσοῦμε ὅσο
μέρος μόνο εἶναι στὸ μεγαλύτερο βαθμὸ ὑποφερτὸ
ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμό νὰ πάρουνε οἱ Βούργαροι, ὥστε
κι ἀπλοχωριά νὰ ἔχουνε στὴν Ἄσπρη Θάλασσα ἀρ-
κετὴ καὶ οἱ δικοὶ τους νὰ λευτερωθοῦν. Κάτου ἀπ'

τὸν Ἐργίνη, τὴ Βιζύη καὶ τὴ Μήδεια δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ προχωρήσῃ τὸ κράτος τους, οὔτε μᾶς εἶναι ὑποφερτό. Καὶ τὸ κάτω αὐτὸ μέρος βέβαια καλὰ θάναί νὰ μὴ μείνῃ στοὺς Τούρκους, ὅχι ὁμῶς νὰ γίνῃ βουργαρία. Ἀλλὰ καὶ στὸ μέρος ποὺ παραχωροῦμε, ἡ παραχώρησις τὴν ἐννοοῦμε τέτλια, ποὺ νὰ μὴν ἐκβλάψῃ στὸ παραμικρὸ τὸ Ἐθνικὸ μας τὸ Κεφάλαιο, ποὺ εἶπε κι ὁ κ. Ἀραβαντινός. Καὶ πάλι ὁμῶς τόσος εἶναι ὁ πόνος μας γιὰ τὴ θυσία, ὥστε γιὰ νὰχοῦμε δικαιολογία ποὺ νὰ βαραῖνῃ στὸ μυαλό μας περισσότερο ἀπ' ὅτι βαραίνει ὁ λόγος τῆς ἀνάγκης τῆς συμμαχίας, κάνουμε τὴ σκέψη ὅτι, κι ἂν γινοῦτανε νὰ πάρουμε τὴν παραλία τῆς Θράκης στὸ Αἰγαῖο καὶ τὰ παραπάνου καὶ νὰχοῦμε ὀχτροὺς τοὺς Βουργάρους (ἀφοῦ θὰ τοὺς στενοχωρούσαμε κόβοντας τὸ δρόμο τους στὴ θάλασσα) δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ δεχοῦμε τέτλια σύνορα, γιὰ τὴν εἶταν ἀνοιχτὰ στὶς ἐπιδρομὰς τῶν ὀχτρῶν Βουργάρων καὶ θάμαστε δίχως σπονδυλικὴ στήλη. Ἡ σκέψη τούτη ἀποτείνεται στὸν ἑαυτὸ μας μόνο, κ' οἱ Βουργάροι δὲν μποροῦνε νὰ τὴ βάλουνε στὴ ζυγαριὰ κατὰ τίς διαπραγματεύσεις γιὰ τὴ μοιρασιά.

Δὲν μποροῦν νὰ προβάλουν ἐκεῖνο ποῦπε ὁ Θεοτόκης, ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ ζητοῦμε ἀνταλλάγματα γιὰ τὴ θυσία τῆς Θράκης, ἀφοῦ μᾶς εἶναι βάρος ἡ Θράκη, γιὰ τὴν θὰ τοὺς ἀπαντούσαμε: Κύριοι Βουργάροι, ὁ λόγος μας αὐτὸς εἰπώθηκε μὲ τὴν προϋπόθεσις ὅτι θὰ σὰς ἔχομε ὀχτροὺς καὶ θάμαστε ἀνεγκασμένοι, ἀφοῦ θὰ εἶναι ἀνοιχτὴ αὐτὴ ἡ χώρα στὶς ἐπιδρομὰς σας, νὰ τὴ φυλάξῃ μὲ πολλοὺς κόπους καὶ θυσίας. Ἀφοῦ ὁμῶς εἴσατε φίλοι καὶ σύμμαχοι, ὑπογράψτε ὅτι θάναί ἀπαραβίαστη ἡ χώρα αὐτὴ καὶ ὅχι μόνο τὴ δεχοῦμαστε, ἀλλὰ σὰς γράφουμε καὶ εὐεργέτες μὲ χρυσὰ γράμματα. Κ' ἔπειτα ἂν εἶναι δύσκολο νὰ ἐνωθοῦν μὲ τᾶλλο κράτος τὰ Ἑλληνοκατολίκητα τῆς Θράκης μέρη, μήπως δὲν μποροῦν τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς νὰ κηρυχτοῦν οὐδέτερες πολιτείες; Στὴ Γερμανία μὲς' ἑστὰ μέγαρα κράτη βρίσκονται σὰ νησάκια τόσα ἄλλα μικρὰ, καὶ στὴ Θράκη δὲν μπορεῖ τάχα νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο, ἀφοῦ μάλιστα ἀπ' τὴ μιὰ πάντα μόνο θὰ συνορεύουν μὲ τὴ Βουργαρία, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη θάχουν θάλασσα; Λοιπὸν, ἀφοῦ μποροῦνε ἀξιόλογα νὰ γίνουν ὅλα αὐτὰ, ἡ θυσία μας μὲ ὅλη τὴ δικαιολογία τῆς σπονδυλικῆς στήλης δὲν παύει νάναί ἀσύγκριτα σημαντικὴ καὶ νὰ μᾶς παρέχῃ δικαίωμα γερῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ γενναίου στρογγυλέματος.

Γιὰ τὸ στρογγύλεμα πάλι αὐτὸ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ λογαριαστοῦν ὡς ἀνταλλάγματα ἡ κάτω ἀπ' τὴ Βέρροια Μακεδονία οὔτε ἡ Χαλκιδικὴ καὶ ἡ Θεσσα-

λονίκη οὔτε ἡ περιοχὴ Σερρών, Καβάλλας, Δράμας, γιὰ τὴν αὐτὰ τὰ μέρη ἢ Ἑλληνικὰ μονάχα εἶναι ἢ τουρκοελληνικά. Καὶ τὰνταλλάγματα θὰ ζητηθοῦνε στὰ Βουργαροελληνικά καὶ στὰ Βουργάρικα. Κι ἂν λογαριάσουμε τὴν ἀξία τῆς Θράκης, ποὺ θὰ πάρουν οἱ Βουργάροι, καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ἀλογάριστη σημασία τῆς ἐξόδου τῶν στὴν ἄσπρη θάλασσα, κέγῳ δὲν ξέρω πόσο βόρεια πρέπει νὰ πάμα στὴ Μακεδονία, γιὰ νάναί ἀρκετὰ τὰ ἀνταλλάγματα. Κι ἔμῳς ἐμεῖς μένουμε εὐχαριστημένοι μὲ τὴ γραμμὴ ποὺ ὤρισε ὁ Καλλέργης στὴ Βουλῆ. Στρογγύλεμα ὁμῶς σιενότερο δὲν εἶναι νοητὸ πειὰ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνισμό. Πιστεύω, αὐτὰ νὰ εἶναι τὰ σύνορα, ποὺ πειδῶθε ἀπὸ δαῦτα, κατὰ κατοπινώτερη τοῦ Βενιζέλου δῆλωση, δὲν μπορεῖ καμμιά Κυβέρνησις Ἑλληνικὴ οὔτε καὶ Στέμμα νὰ ὑποχωρήσῃ.

Αὐτὰ καὶ ὅχι ἄλλα, ἂν δὲν κἀνω λάθος, μπορεῖ μονάχα νὰ σημαίνουν οἱ δῆλωσις τοῦ Βενιζέλου. Τὸ ὅτι ἡ ὀργὴ του καὶ ἡ διαμαρτυρία ἀποτείνονταν, ὅπως ἐγράφτηκε, σ' ἕνα Σερραῖο, αὐτὸ μὲ κανέναν τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνῃ ὅτι οἱ Σέρρες θὰ μείνουν ὄξω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Βενιζέλος θὰ μίλησε στὸ Σερραῖο ἔχοντας στὸ νοῦ του ὅτι μιλάει μαζί καὶ στὸ Σαραντακλησιώτη καὶ στὸν Ἀδριανουπολίτη κλπ. Ἀλλὰ καὶ μόνο στοὺς Σερραῖους ἂν μιλοῦσε, ἔτσι ἔπρεπε νὰπαντήσῃ στὴ δῆλωσίν του ὅτι δὲν θὰ ὑποταχτοῦν, ἀνεξάρτητα τοῦ ἂν παίρνομε τίς Σέρρες ἢ ὅχι. Ὅπως κι ἂν εἶναι, τὸ ξανατονίζουμε ὡς συμπέρασμα ἀπὸ τίς δῆλωσις τοῦ Βενιζέλου γιὰ στρογγύλεμα συνόρων καὶ σπονδυλικὴ στήλη ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ νοιώσουμε τὴ νέα μεγάλη Ἑλλάδα δίχως τίς Σέρρες, τὴ Δράμα καὶ Καβάλλα καὶ τὸ στρογγύλεμα θὰ γίνῃ μαζί μ' αὐτὰ καὶ πάνου ἀπ' αὐτὰ. Ἀπὸ χίλιες μεριές κι ἂν ξεταστῇ τῆς μοιρασιάς τὸ ζήτημα, αὐτὸ τὸ συμπέρασμα βγαίνει. Ἐδῶ δὲν εἶναι καμμιά ἐθνικὴ ἀποκλειστικότητα, καμμιά στραβὴ ἀντίληψη. Οἱ Βουργάροι στὸν κόλπο τῆς Καβάλλας δὲν ἔχουνε καμμιά δουλιὰ. Οὔτε κ' ἐμπορικὴ γραμμὴ νὰ κάνουνε χρειάζεται (ποῦ, ἂν χρειάζεται, ἄς τὴν κάνουν ἐπὶ τέλους αὐτῆ), γιὰ τὴν παράλληλα μὲ τὸ ρέμα τοῦ Νέστου ἀπὸ τῆς Θράκης τὸ μέρος μπορεῖ νὰ γίνῃ ἔξοχα τέτλια γραμμὴ κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴν παλιὰ Βουργαρία καὶ περνώντας τὸ Νέστο ἀπ' τὸ Νευροκόπο ἢ ἀπὸ παρακάτω. Στὴν Καβάλλα ἄς τὴν κάμουμε, ἂν θὰ πάρουμε καὶ τὴν Ξάνθη ἐμεῖς. Λοιπὸν κανένας λόγος δὲν ὑπάρχει νὰ μείνουν οἱ Βουργάροι αὐτοῦ, οὔτε γεωγραφικὸς οὔτε σπονδυλικὸς οὔτε

διάβολος οὔτε τριβόλος. Θεοὶ καὶ δαίμονες καὶ ἀνθρώποι καὶ τὰ βουνὰ κ' οἱ ποταμοὶ λένε πῶς κείνο τὸ μέρος ἑλληνικὸ πρέπει νὰ μείνῃ. "Ἄν ἡ χτηνώδικη βία τυχὸν λέγῃ ἄλλα, τότε κ' ἔμεῖς—ὁ Βενιζέλος πρῶτος—πρέπει νὰ φίσσουμε ἱποποτισμοὺς καὶ συμμαχίες καὶ νὰ κάνουμε κ' ἔμεῖς ἄλλες σκέψεις. "Ἡ, ἀφοῦ δὲ συμφωνοῦμε στὴ μοιρασιά, ἄς προταθῇ καὶ τοῦτο: Νὰ προσαρτήσῃ ἡ Ἑλλάδα μόνο τὰ ναυμαφισθήτητα ἑλληνικὰ ἔσα ἔρχονται συνέχεια (ἀπὸ τὴ Βέρροια καὶ κάτω καὶ Χαλκιδική) ἀφίνοντας ἔξω ἀκόμη καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, τὸ ἴδιο καὶ ἡ Βουργαρία τὰ ναυμαφισθήτητα Βουργάρικα (ἀπὸ Μελένικο καὶ ἀπάνου καὶ στὴ Θράκη τίποτα ἢ τὸ πολὺ μιὰ γωνίτσα πάνου ἀπὸ τὴν Ξάνθη ἀνάμεσα Ροδόπη καὶ Ἄρδα, ἔπου, ἂν δὲν κάνω λάθος, θὰ κατοικοῦν Πομάκοι), καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας (ἂν θέλῃ, ἄς ἔμπῃ κ' ἡ Σερβία στὸ λογαριασμὸ αὐτόνε) ἄς γίνουνε μικρὲς μικρὲς πολιτείες καὶ ἀνεξάρτητες κοινότητες Ἑλληνικὲς καὶ Βουργαρικὲς κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῶν συγγενικῶν κρατῶν τους, καὶ ὅλα μαζί πάλι μὲ τὰ μεγάλα κράτη ἄς κάνουν μίαν Ὁμοσπονδία.

"Ἔτσι τὸ νοιώθουμε. Ἄλλοιως, ἂν δηλαδὴ θὰ γίνῃ μοιρασιά, ἔμεῖς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ φανταστοῦμε ποτὲς ὅτι Ἑλληνας κυβερνήτης—ἀφοῦ οἱ κυβερνήτες οἱ υπεύθυνοι θὰ κάμουνε τὴ μοιρασιά—μπορεῖ νὰ δεχτῇ ὡς τελευταῖο σταθμὸ ὑποχώρησης ἄλλο ἀπὸ τὸ Νέστο σύνορο. Τότες ἀντὶ σπονδυλικῆ στήλης θὰ δίνει στὸ Κράτος τοῦ βραχίτη.

16.3.1913

ΛΥΔΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

ΣΤΟΝ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

Τοῦ τάφου σου προσκυνητῆς, ἐλάτρευσα τὴ Σκέψη τὴν πλούσια, ποὺ στὰ μάτια σου ἐκλείστηκε βυθειά, κ' ὑψώθη μου ὁ λογισμὸς κ' ἔφτασε νὰ πιστέψῃ πῶς στάθιμες ἢ πρῶτη ἀρχὴ ποὺ τέλος καρτερῶ.

30.3.1913

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΩΣΑΪΚΑ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Στὸ θάνατο τοῦ Βασιλιᾶ μας

Θλιμμένη ἢ Δόξα, στὴ Χαρά μας
Λέει: — Ἄχ, τὸ γέλι σου ἄς πικρᾶνει
Τὸ δάκρυ!... Πάρε τὸ στεφάνι
Τῆς Νίκης καὶ, στὴ συφορά μας,
Δόσε το ἢ Θλίψη νὰν τὸ βάνει:
Σκοτώσανε τὸ Βασιλιᾶ μας.

Σπέτσες 1913—7—3 ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Σ' ὄσους ὁ θάνατος τοῦ Στέφανου Μαρτζώκη ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ μιλήσουνε γιὰ τὴν ποιήσῃ του, οἱ περισσότεροι—καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς γνωστοὶ κριτικοὶ—τοῦ πλέξανε τὸ ἐγκώμιο, χαρακτηρίζοντας τὸ ἔργο του ἔξοχο δίχως καμμιά ἐπιφύλαξη. Ὅμως ὅλοι συμφωνοῦσαν πῶς δὲν ἦταν οὔτε τόπος, οὔτε καιρὸς γιὰ νὰ μιλήσουν ἀναλυτικώτερα κάπως ἀπάνω στὸ ἔργο του καὶ νὰ μᾶς δόσουνε χεροπιστὰ τὰ γνωρίσματα τῆς λυρικῆς του μεγαλοσύνης. Πρεσβύτερός μου γνώριμος κάποτε μοῦ ἔλεγε: «Ἐχει ἐπικρατήσῃ πιά νὰ νομίζεται ὁ Μαρτζώκης ποιητῆς ἀπὸ κάποια σκόπιμη παρεξήγησῃ!» Δὲν ξέρω ἂν οἱ διάφοροι ἐκτιμητὲς τοῦ Μαρτζώκη, καὶ ἀκόμα τώρα ποὺ ὁ τάφος ἔσθουσε τὴ ζωὴ τοῦ Ζακυνθίου τραγουδιστῆ, πῆραν ἀπόφαση νὰ διαλαλήσουν τίς ποιητικὲς ἀρετὲς του, ἴσως ἀπὸ κάποια πρόληψη πρὸς τὴ σκόπιμη παρεξήγησῃ καὶ τὸ νωπὸ χῶμα τοῦ νεκροῦ, ἴσως καὶ ἀπὸ κριτικὴ ἐλαφρότητα ἢ συγκατάθεσῃ.

Θαρρῶ πῶς εἶναι καιρὸς νὰ δόσουμε τέλος στὴν παρεξήγησῃ. Ὅ,τι ἀποφεύγαμε ἴσαμε τώρα μὲ τὴν πρόθεσῃ νὰ μὴ δόσουμε μιὰν ἀκόμη πίκρα στὴ ζωὴ τοῦ ἀγαθοῦ κ' εὐγενικοῦ ἀνθρώπου, σήμερα ὁ θάνατός του καὶ κάποιο ἄλλο χρέος πρὸς τὴ λογοτεχνικὴ εὐκρίνεια μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τὸ πράξουμε. Ἄν ὅσοι βρίσκουνε τὴ μεγάλη σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τοῦ Μαρτζώκη ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀραδιάσουν χεροπιστὰ τὰ γνωρίσματά της, ἔμεῖς πάλι μὲ σύντομο χαρακτηρισμὸ τοῦ ἔργου του θὰ μπορούσαμε νὰ ἐκφράσουμε τὸ ἀντίθετο. Γιατὶ ἐλόκληρο τὸ ἔργο του διακρίνει τέτοια ἀνιαρὴ μετριότητα, τέτοια μονότονη ἀτονία, ποὺ ὅσο καὶ ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ μεταχειριστῇ κάτι σὰ λεπτόλογο ἐξέτασμα ἢ ἀναλυτικὴ μέθοδο, θὰ ἀναγκάζοτανε γλήγωρα νὰ ἐσφλήσῃ μὰ γιὰ πάντα δίνοντας σύντομα τὸ λιγέλογο χαρακτηρισμὸ του. Λαίπὸν. Ἡ ποιητικὴ σκέψη τοῦ Μαρτζώκη ὅσες φορὲς φαίνεται: ξεπροβάλλοντας εἶναι πολὺ κοινὴ, πολὺ εὐκαλῆ ἢ τεχντροπία του εἶναι καὶ αὐτὴ ἀπλαστὴ καὶ ἀκαλλιτέχνητη.

Ὁ Μαρτζώκης εἶναι ὁ συντριμμένος καὶ ἀπελπισμένος τῆς ζωῆς, ποὺ ζητεῖ τοῦ κάκου παραδέρνοντας λίγο φῶς, λίγη ἐλπίδα, ποὺ βαδίζει μοιραία πιά πρὸς τὸ θάνατο. Καθὼς ὅλων τῶν ἀδύνατων, ἀποκλειστικὴ ἔκφραση τοῦ μένει ὁ σιγλόλαος θρήνος καὶ τὸ συγκεραττὸ παράπονο. Ὅμως ὁ Μαρτζώκης δὲν εἶναι ὁ ποιητῆς ποὺ μὲ τὴν ἠδονὴ τῆς τέχνης του ἐξαγοράζει τὴν ἀθλιότητα τῆς ζωῆς του. Ὅσο